

Sociologia de l'educació

Codi: 101158

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500262 Sociologia	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Aina Tarabini-Castellani Clemente

Correu electrònic: Aina.Tarabini@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent extern a la UAB

Maribel Garcia Gracia

Prerequisits

No hi ha prerequisits per cursar aquesta assignatura

Objectius

El programa de Sociologia de l'Educació té com a objectiu la introducció dels principals corrents teòrics sobre la relació entre educació i societat. El programa s'estructura en quatre blocs temàtics que s'ordenen a partir del desenvolupament cronològic i del context social, econòmic i polític de la disciplina. Al primer bloc, en forma d'introducció, es desenvolupen les qüestions epistemològiques fonamentals relatives a la relació entre sociologia i sociologia de l'educació; s'inclou en aquest bloc el tractament de l'educació per part dels clàssics i es realitza una interpretació sociològica de l'evolució de les formes de transmissió cultural. El segon i el tercer bloc són el nucli central del programa. Es revisen els principals corrents de la disciplina entre els anys cinquanta i setanta, període de més desenvolupament de la disciplina. D'una banda es presenten les aportacions més significatives de la teoria funcionalista de l'educació i la seva importància en un context d'expansió socioeconòmica. D'altra banda, es revisen les teories crítiques que tenen especial importància a partir dels anys setanta. El quart bloc parteix del sorgiment de la "nova sociologia de l'educació" com a punt d'inflexió de la disciplina i presenta les teories més destacades en aquest terreny a partir dels anys vuitanta.

El programa afegeix també una mirada contemporània a les teories clàssiques de la sociologia de l'educació, tot presentant les aplicacions teòriques actuals de les principals corrents teòriques en aquest camp. Aquesta mirada permet incloure una perspectiva de gènere en la disciplina, tant per la introducció del gènere com a categoria d'anàlisi específica per entendre les desigualtats educatives, com per la reflexió de teòriques feministes del camp de la sociologia de l'educació que havien estat excloses o poc visibilitzades a les corrents clàssiques.

Finalment, el programa pretén enllaçar les teories i conceptes propis de la disciplina amb la comprensió de la realitat educativa contemporània. D'aquesta manera, pretén dotar als i les estudiants de les eines teòriques i metodològiques per entendre i analitzar la producció i reproducció de desigualtats educatives en lesseves diferents formes d'expressió.

Competències

- Analitzar problemes derivats de l'aplicació de polítiques públiques i de situacions de conflicte reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social i el desenvolupament sostenible.
- Aplicar els conceptes i els enfocaments de la teoria sociològica, especialment les explicacions de les desigualtats socials entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics, a la posada en pràctica de les polítiques públiques i a la resolució de les situacions de conflicte.
- Avaluar les aportacions dels enfocaments sociològics a l'estudi de la cultura, l'educació, la interacció entre societat i medi ambient, la política social i el treball.
- Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
- Comunicar de manera efectiva, mitjançant un nivell bàsic de llengua anglesa, les anàlisis bàsiques dels fenòmens socials.
- Demostrar que es comprenen els enfocaments de la teoria sociològica, així com els diversos vessants, interpretacions i el context històric.
- Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
2. Comparar els diferents enfocaments teòrics sobre l'educació.
3. Comparar la lectura dels fenòmens educatius des de diferents ideologies presents en la realitat social d'Espanya i de Catalunya, i
4. Comunicar de manera efectiva, mitjançant un nivell bàsic de llengua anglesa, les anàlisis bàsiques dels fenòmens socials.
5. Definir els conceptes sociològics adequats per interpretar els fenòmens educatius i escolars.
6. Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
7. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
8. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
9. Discriminar les explicacions de les desigualtats educatives entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics que aquests actors donen per descomptades.
10. Distingir els conceptes sociològics sobre l'educació que adopten els actors implicats en el sistema educatiu.
11. Distingir els conceptes sociològics, així com els mètodes i les tècniques de recerca social comunament utilitzats per analitzar l'educació.
12. Distingir els fenòmens socials subjacents a les polítiques i els conflictes educatius.
13. Distingir les interpretacions socials de l'educació d'acord amb aquests enfocaments.
14. Expressar els debats al voltant d'aquests enfocaments, pel que fa a l'educació.
15. Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
16. Relacionar els conceptes, els mètodes i les tècniques utilitzats per analitzar l'educació amb els debats teòrics i metodològics generals.
17. Relacionar els debats entorn d'aquests enfocaments, referits a l'educació, amb el context històric en el qual han sorgit.
18. Relacionar els enfocaments teòrics amb els debats sobre l'ordre social, la desigualtat i les estratègies socials.

19. Relacionar les explicacions de les desigualtats educatives amb els debats teòrics i metodològics generals.
20. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
21. distingir els fenòmens educatius subjacents a unes polítiques o a uns conflictes determinats.

Continguts

El programa s'estructura en 4 grans blocs:

I. INTRODUCCIÓ

1. Sociologia de l'educació i sociologia
2. L'evolució de les formes de transmissió cultural

II. TEORIES FUNCIONALISTES DE L'EDUCACIÓ

3. La relació entre educació i estratificació a la teoria funcionalista
4. La teoria del capital humà: context, contingut i influència en la sociologia de l'educació.
5. La crisi de l'educació i el debat sobre la igualtat d'oportunitats.

III. L'EDUCACIÓ I LA REPRODUCCIÓ DE LES DIFERENCIES SOCIALS: TEORIES CRÍTIQUES

6. El punt de vista weberian: el credencialisme de Randall Collins
7. Educació i reproducció cultural (I). La teoria de la reproducció.
8. Educació i reproducció cultural (II). La teoria dels codis sociolingüístics i dels codis educatius.
9. Marxisme i sociologia de l'educació: l'educació com a aparell ideològic de l'Estat.
10. Educació y reproducció econòmica: La teoria de la correspondència i la teoria de les xarxes educatives.

IV. LA NOVA SOCIOLOGIA DE L'EDUCACIÓ

11. L'aparició de la nova sociologia de l'educació: l'obertura de la caixa negra
12. Etnografia i sociologia de la educació: la teoria de l'etiquetatge i la seva influència en la investigació educativa
13. La teoria de les resistències educatives

Metodologia

L'assignatura combina classes magistrals amb seminaris de lectura, il·lustracions de textos i pràctiques.

- A les classes magistrals s'explicaran les principals corrents de la disciplina i es presentaran les propostes i conceptes centrals dels autors/es que es contempen al programa.
- Als seminaris de lectura (que s'intercal·laran amb classes magistrals) es faran debats a partir de la defensa i crítica dels autors/es que es treballaran durant el curs.
- Als seminaris d'il·lustració de textos d'expemplificaran les teories estudiades a partir de pel·lícules, dades i altres materials que permetin mostrar l'aplicabilitat contemporània.
- A les pràctiques s'aprofundirà en els continguts teòrics del curs a partir d'anàlisi de dades, interpretació d'entrevistes, materials audiovisuals i altres materials.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes	23	0,92	2, 3, 5, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21
Seminaris	15	0,6	1, 3, 6, 14, 20
Tipus: Supervisades			
Tutoria	20	0,8	2, 5, 13, 14, 17, 18
Tipus: Autònomes			
Lectura de textos, preparació de seminaris de lectura, elaboració de pràctiques, estudi.	77	3,08	2, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21

Avaluació

L'avaluació del curs es basa en els següents ítems:

1. Realització d'un examen a final de curs.

- Es tracta d'una activitat individual que es realitza a l'aula el darrer dia de curs.
- El pes de l'examen és del 40% de la nota final.
- Constarà de diferents preguntes que combinaran exposició teòrica dels conceptes i arguments dels autors/es treballats durant el curs i aplicació pràctica dels mateixos a l'anàlisi d'algun cas.

2. Seminaris d'il·lustració de textos

- Per grups de 4 o 5 persones (dependent del nombre total d'alumnes matriculats) es realitzarà una il·lustració d'un dels autors/es del curs de lectura obligatòria, mostrant l'aplicabilitat de la seva teoria a partir de diversos materials tals com pel·lícules, dades i/o articles.
- Cada grup farà el lliurament per escrit de l'activitat (màxim 4 pàgines. Times new roman 12, interlineat 1,5) i paral·lelament en farà una exposició a classe amb suport de material audiovisual. Els lliuraments per escrit es faran el dia de l'exposició (no s'acceptaran lliuraments fora de termini).
- La distribució dels autors entre els diferents grups es farà el primer dia de classe. Depenent del nombre d'estudiants matriculats pot donar-se el cas que dos grups il·lustrin el mateix text, en aquest cas cada un farà el lliurament per escrit i s'organitzaran per a fer les presentacions a classe de forma que no emprin i repeteixin els mateixos materials. En qualsevol cas, no pot quedar cap autor/a del curs sense il·lustrar.
- El pes dels seminaris és del 30% de la nota final, incloent la part escrita i la part oral
- Abans de les presentacions es recomana que cada grup demani una tutoria amb les docents responsables del curs.

3. Pràctiques.

- Durant el curs es realitzaran 4 pràctiques, en les que s'aprofundirà en els continguts teòrics treballats i es posaran en pràctica per a la comprensió/interpretació de la realitat educativa.
- L'assistència a les 4 pràctiques és obligatòria, però només cal fer el lliurament individual d'una d'elles. Cada alumne/a decideix quina pràctica lliura, però el tema seleccionat no pot coincidir amb el de l'autor/a seleccionat per a la il·lustració de textos.
- El dia de les pràctiques es treballarà per grups a l'aula i es reflexionarà de forma conjunta sobre els temes preparats per al debat.

- El lliurament de cada pràctica s'haurà de fer en un termini màxim de 15 dies després de la seva realització a l'aula i caldrà fer una ampliació del que estrictament s'hagi treballat a classe. És a dir: contextualitzar el tema de la pràctica amb el Bloc/s teòric/s, els conceptes i els autors pertinents, sent capaços de relacionar els elements teòrics amb els empírics.
- L'extensió màxima de les pràctiques és de 4 pàgines (times new roman 12, interlineat 1,5).
- El pes de les pràctiques és del 30% de la nota final.

Síntesi:

Ítem	Tipologia	Pes
Examen	Individual	40%
Il.lustració textos	Grupal	30%
Pràctiques	Individual	30%

Aspectes transversals.

- Les correccions de les activitats d'avaluació tornaran aproximadament 15 dies després del seu lliurament. En cas que algú suspengui l'examen o algun dels lliuraments del curs, tindrà dret a recuperació durant el període de compensació de les proves establert per la Facultat.
- La nota mínima de les activitats per poder fer mitjana és de 4,5, amb una nota inferior caldrà recuperar l'activitat suspesa durant el període de recuperació.
- No es guarden les notes d'un any a l'altre.

Assistència.

L'assistència a classe és obligatòria i es tindrà en compte la participació activa de l'alumnat tant a les sessions teòriques com pràctiques.

Aquells alumnes que per motius laborals (cal justificant) no puguin assistir regularment a classe hauran de fer el següent: 1) comunicar-ho al professorat durant la primera setmana del curs (en cas que no es comuniqui s'entén que es pot fer el seguiment regular-presencial del curs) 2) Fer els mateixos lliuraments que la resta de companys/es però tots de tipus individual i sense presentació a l'aula en el cas dels seminaris; 3) Fer un seguiment permanent amb el professorat per anar valorant l'evolució del curs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen	40%	5	0,2	3, 5, 7, 12, 13, 14, 17, 19, 21
Pràctiques	30%	5	0,2	1, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 20, 21
Seminaris de lectura	30%	5	0,2	2, 4, 13, 14, 17, 18

Bibliografia

Bibliografia obligatòria:

Althusser, L. (1985) "El aparato ideológico del estado escolar como aparato dominante" en Gras, A.(ed.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Madrid: Narcea.

Apple, M.W. (1993) ¿De quién es el conocimiento que tienen más valor? *Revista de Educación*, 301, 109-122

- Bernstein, B. (1985 a) "Clases sociales, lenguaje y socialización" en *Revista Colombiana de Educación*. Vol. 15.
- Bernstein, B. (1985 b) "Clasificación y enmarcación del conocimiento educativo" en *Revista Colombiana de Educación*. Vol. 15.
- Bourdieu, P (1998) "Las estrategias de conversión" (*extret de la distinció*) a Fernández Enguita, M (comp.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Barcelona, Ariel
- Bowles, S.& Gintis, H. (1983) "El problema de la teoría del capital humano: una crítica marxista" en *Educación y sociedad*. Vol. (1)
- Parsons, T. (1990) "El aula como sistema social: Algunas de sus funciones en la sociedad americana" en *Educación y Sociedad* vol. (6).
- Rist, R.G. (1990) "Sobre la comprensión del proceso de escolarización. Aportaciones de la teoría del etiquetaje" en *Educación y sociedad*, vol. 9.
- Thurow, L. (1983) "Educación e igualdad económica" en *Educación y Sociedad*. Vol.(2).
- Willis, P. (1986) "Producción cultural y teorías de la reproducción" en *Educación y sociedad*, vol. 5. Willis, P. (1988) *Aprendiendo a trabajar*. Madrid: Akal.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Acker, S. (1994) *Género y educación. Reflexiones sociológicas sobre mujeres, enseñanza y feminismo*. Madrid: Narcea. Parte 2.
- Anyon, J. (1980) "Social Class and the Hidden Curriculum of Work" en *Journal of Education*. Vol. 162 (1).
- Apple, M.W. (1985) "El marxismo y el estudio reciente de la educación" en *Educación y Sociedad*. Vol. (4).
- Apple, M.W. (1986) *Ideología y curriculum*. Madrid: Akal.
- Apple, M.W. (1987) *Educación y Poder*. Barcelona: Paidós/MEC.
- Annot, M. (1980) "Socio-cultural Reproduction and Women's Education" en Deem, R. (ed.) *Schooling for Women's Work*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Annot, M. (2002) *Reproducing Gender? Critical essays on educational theory and feminist politics*, London: RoutledgeFalmer.
- Annot, M. & Weiner, G. (1987) *Gender and the Politics of Schooling*. Londres: Hutchinson.
- Baudelot, C.& Establet, R. (1987) *La escuela capitalista en Francia*. Madrid: Siglo XXI.
- Bernstein, B. (1989) "Una crítica al concepto de educación compensatoria" en *Clases, códigos y control*. Vol. 1. Madrid: Akal.
- Bonal, X. (1998) *Sociología de la educación. Una aproximación crítica a las corrientes contemporáneas*. Barcelona: Paidós. Pàg: 76-86
- Boudon, R. (1983) *La desigualdad de oportunidades*. Barcelona: Laia. (selecció capítol)
- Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1977) *La reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza*. Barcelona: Laia.
- Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1973) *Los estudiantes y la cultura*. Buenos Aires: Nueva Colección Labor.
- Bowles, S.& Gintis, H (1983) "La educación como escenario de las contradicciones en la reproducción capital-trabajo" en *Educación y sociedad*. Vol. (2).

- Bowles, S. & Gintis, H (1985) *La instrucción escolar en la América capitalista*. Madrid: Siglo XXI.
- Carnoy, M. (1982) *La educación como imperialismo cultural*. México: Siglo XXI.
- Carnoy, M.&L. Henry M. (1985) *Schooling and Work in the Democratic State*. State. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Collins, R.(1989) *La sociedad credencialista*. Madrid: Akal.
- Durkheim, E. (1982) *Historia de la educación y las doctrinas pedagógicas*. Madrid: La Piqueta.
- Durkheim, E. (1990) *Educación y sociología*. Barcelona: Península.
- Fernández Enguita, M. (1985) *Trabajo, escuela e ideología. Marx y la crítica de la educación*. Madrid: Akal.
- Fdez. Enguita, M. (1989) "El rechazo escolar: ¿alternativa o trampa escolar?" en Ortega, F. et al. (Ed.) *Manual de sociología de la educación*. Madrid: Visor.
- Fernández Enguita, M. (1990) *La cara oculta de la escuela*. Madrid: Siglo XXI.
- Freire, P. (1990) *La naturaleza política de la educación. Cultura, poder y liberación*. Barcelona: Paidós-MEC.
- Giroux, H.A. (1983) *Theory and Resistance in Education. A Pedagogy for the Opposition*. New York: Bergin & Garvey.
- Giroux, H.A. (1990) *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje*. Barcelona: Paidós-MEC, Caps. 9 y 12.
- Harris, A. (2004). *All about the girl. Culture, power and identity*. London: Routledge
- Jackson, C. (2006) *Lads and Ladettes in School. Gender and Fear of Failure*. London: Open University Press
- Lerena, C. (1981) "Acerca del desarrollo teórico de la sociología de la educación" en *Revista Internacional de Sociología* vol.(39).
- Lerena, C. (1986) *Escuela, ideología y clases sociales en España*. Barcelona: Ariel.
- McRobbie, A. and Garger, J. (2003) *Girls and subcultures: an exploration*. In: Stuart Hall and Tony Jefferson (eds) *Resisting through rituals. Youth subcultures in postwar Britain*. London: Routledge
- Reay, D (2005) *Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, woman and social class*. *The Sociological Review*
- Rosenthal, R. & Jacobson, L.F.(1985) "Pigmalion en clase" en Gras, A. (ed.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Madrid: Narcea.
- Subirats, M. & Brullet, C. (1988) *Rosa y azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta*. Madrid: Ministerio de Cultura. Instituto de la Mujer.
- Schultz, T.W. (1983) "La inversión en capital humano" en *Educación y Sociedad*. Vol. (1).
- Young, M.F.D. (1971) *Knowledge and Control. New Directions for the Sociology of Education*. London: Collier MacMillan.
- Willis, P. (1988) *Aprendiendo a trabajar*. Madrid: Akal.
- Walkerdine, V., Lucey, H., Melody, J. (2001) *Growing up Girl. Psychological explorations of gender and class*. London: Pgrave MacMillan.